

Fažanski libar 4, zbornik radova 4. Fažanskog kolokvija,
Pula: Amforapress / Fažana: Općina Fažana, 2011., 231 str.

U izdanju Amforapressa iz Pule i Općine Fažana 2011. je objavljen četvrti svezak *Fažanskoga libra*, zbornik radova predstavljenih 15. lipnja 2010. na četvrtom Fažanskom kolokviju, održanom u sklopu proslave Dana Općine Fažana. U *Fažanskom libru 4* zastupljeno je dvanaest autora koji su obradili različite teme, uključujući one iz arheologije i povijesti, vezane za Fažanu od antike do modernih dana. Zbornik je uredio Mirko Urošević.

Prvi rad predstavljen u *Fažanskom libru 4*, "Rimska keramičarska radionica u Fažani sto godina nakon prvih spoznaja" (9-28), djelo je Davora Bulića (Pula). Autor nam predstavlja rezultate arheoloških istraživanja provedenih u Fažani od 1909., kada je Anton Gnirs prepoznao ostatke rimske keramičarske radionice, do posljednjih istraživanja provedenih 2009. godine. Kroz jedno stoljeće arheoloških istraživanja u Fažani pronađene su keramičarske peći i tijeskovi za ulje ili vino, a autor nas поблиže upoznaje s njihovim izgledom, namjenom i lokacijama na kojima su pronađeni. Ujedno se osvrće i na devastaciju samih nalaza u prvoj polovici XX. st. i nemogućnost cjelokupnog istraživanja antičkih ostataka u Fažani jer se oni nalaze ispod modernih objekata.

Vesna Girardi Jurkić (Pula) upoznaje nas u svome radu "Anton Gnirs i Fažana s priobaljem" (29-46) s likom i djelom pionira istarske arheologije. Kao konzervator Carsko-kraljevske centralne komisije za istraživanje i zaštitu spomenika za okruge Pula, Pazin i Rovinj, ovaj gimnazijski profesor, kustos i erudit jedan je od utemeljitelja moderne arheologije u Istri. Da bi nam поблиže prikazala sveobuhvatnost Gnirsova istraživačkoga rada, autorica nam donosi njegove izvorne tekstove o lokalitetima uvale Marić i Barbarige, tzv. Schwalbove vile. Autorica ujedno daje i poseban osvrt na Gnirsova istraživanja na području Valbandona i Fažane te ukazuje na činjenicu da su mnogi nalazi i nalazišta danas uništeni ili izgubljeni te da o njima znamo tek iz njegovih, srećom iscrpnih, izvještaja i zabilješki.

Istra je kroz povijest bila prostor česte depopulacije, najčešće uzrokovane pošastima bolesti i gladi, ali i konstantnih pokušaja repopulacije doseljenicima. O jednom takvom doseljavanju, najvjerojatnije grčkih obitelji s Cipra, zabilježenom na tzv. Fažanskoj ploči, govori nam Alojz Štoković (Pula) u radu "Naseljavanje nepoznatih obitelji u Fažanu 1582. – 1587." (47-56).

Vječitim pitanjem imenovanja Brijunskoga otočja, problematikom toliko često iskorištavanom u dnevno-političke svrhe, ovoga puta iz perspektive povjesničara, pozabavio se Robert Matijašić (Pula) u radu “Nesonimija i toponimija Brijunskog otočja” (57-78). Mijenjanje nazivlja štetno je za povjesničare i arheologe jer dovodi do toga da se geografski položaj pojedinih lokacija ne može više sa sigurnošću utvrditi. Autor nam daje usporednu tablicu nesonima i toponima Brijunskoga otočja, zatim analizira povijest nazivlja i proces promjene toga nazivlja za pojedine otoke, uvale i brda Brijunskoga arhipelaga na temelju kartografije i bibliografije. Kao zaključak autor navodi kako se ne može zaustaviti promjenu nazivlja toponima i nesonima, no kako bi sve promjene valjalo zabilježiti i tako spriječiti da staro nazivlje padne u zaborav.

Pretvaranje Brijunskoga otočja iz malaričnoga pakla u turističku oazu i lječilište okrunjeno je izdavanjem turističke revije *Brioni Insel Zeitung* koju je predstavila Nataša Urošević (Pula) tekstem “*Brioni Insel Zeitung* i počeci kulturnog turizma” (79-104). Autorica donosi sažetak četiriju godišta turističke revije (1900. – 1914.) koja je, osim zanimljivosti vezanih uz Brijune i okolicu, sadržavala brojne zanimljivosti poput eseja i tekstova autora iz cijele Monarhije, različite vijesti iz zemlje i svijeta, ilustrirane prikaze i fotografije, a posebno mjesto zauzimala je i ukusno uređena oglasna rubrika. Na koncu, autorica nam daje uvid u dostupnost primjeraka *Brioni Insel Zeitung*a i najavljuje digitalizaciju onih brojeva dnevnika koje posjeduje Sveučilišna knjižnica u Puli (mogu se pronaći na stranici <http://ino.com.hr/brioni.html>).

O Brijunskom otočju i Nacionalnom parku Brijuni kao turističkoj destinaciji piše Vesna Klunić (Fažana) u radu “25 godina turizma u Nacionalnom parku Brijuni” (105-112) opisujući sve zanimljivosti i blagodati koje otočje pruža svojim posjetiteljima. Ujedno nam daje uvid u statistiku noćenja i prihoda Nacionalnoga parka, ostvarenih od 2001. do 2009.

Valorizacijom fažanskoga turističkog proizvoda i Fažane kao turističke destinacije prema ekonomiji doživljaja, ali i pozicioniranju Fažane na turističkom tržištu u prošlosti, sadašnjosti i fažanskoj budućnosti kao turističke destinacije bavi se Aljoša Vitasović (Pula) u radu “Ekonomija doživljaja i pozicioniranje Fažane kao turističke destinacije – teorijski okvir” (113-128).

Fažana kao turističko mjesto pokazuje znatan napredak u posljednjem desetljeću. Mogućnostima budućega turističkog razvoja Fažane, kao i održivosti kvalitete turističkoga proizvoda i smjerovima kojima Fažana

kao turističko odredište može krenuti, kao i smjerovima kojima bi trebala krenuti, radom "Općina Fažana između intenzivnoga i održivoga razvoja turizma" (129-140) pozabavio se Nikola Vojnović (Pula). Autor upućuje na poticanje održivoga razvoja turizma jer bi intenzivni turizam mogao imati više nego štetne posljedice za fažanski turizam.

Malo koje mjesto u Hrvatskoj može se pohvaliti sa stotinu i devedeset godina tradicije školstva poput Fažane. Lilijana Vranjican (Fažana) i Izabela Kapustić (Fažana) u radu "Svjedočanstva o fažanskim školama u 19. i 20. stoljeću" (141-154) predstavljaju isječke iz bogate povijesti školstva u Fažani kroz svjedočanstva bivših učenika, nekih čiji su se roditelji, pa čak i djedovi i bake školovali u Fažani. Kroz svjedočanstva nam se ukazuje šaroliki svijet učeničke svakodnevice u rasponu od čitavoga stoljeća. Povijest školstva u Fažani zasigurno je hvalevrijedna tema koja tek čeka ozbiljniji pristup povjesničara.

Tragedija odlaska stanovnika talijanske nacionalnosti nakon Drugoga svjetskog rata nije se dogodila samo u Puli već i u njezinoj okolici. Jedno od mjesta pogođenih tim procesom bila je i Fažana. Giancarlo Moscarda (Fažana) u radu "Organiziranost talijanske etničke zajednice u Fažani" (155-166) podsjeća na razmjere i populacijsku štetu koju je iseljavanje prouzročilo na području Fažane. Ujedno nas upoznaje i sa sudbinom onih koji su ostali i s njihovim trudom i zalaganjem, zahvaljujući kojem je talijanska etnička zajednica u Fažani opstala do danas.

Fažana je kao mjesto s ribarskom i pomorskom tradicijom iznjedrila mnoge kreativne i snalažljive pojedince, od kojih je jedan od najzanimljivijih inovator Blaž Piton, koji se predstavio radom "Izumi ribarsko-pomorske namjene nastali u Fažani" (167-176). Autor je predstavio devet svojih patenata kojima je namjena olakšavati život i svakodnevni rad te povećati sigurnost ribara i pomoraca, kako profesionalaca tako i rekreativaca.

Višetisućljetna tradicija maslinarstva na istarskom poluotoku stvorila je bogatu terminologiju u hrvatskom i talijanskom jeziku. Nicoletta Balija (Fažana) radom "Talijansko i hrvatsko nazivlje u maslinarstvu – Corpus terminologico italiano e croato dell'olivicoltura" (177-226) donosi hrvatsko-talijanski terminološki rječnik maslinarstva i proizvodnje maslinova ulja.

Matija Prepušt